

М. М. Сарапій

аспірантка

e-mail: mar2704@ukr.net, ORCID: 0000-0002-5567-0920

Запорізький національний університет

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69002

ПЛАТФОРМА ПАМ'ЯТІ «МЕМОРІАЛ» ЯК МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ КУЛЬТУРИ ВШАНУВАННЯ ПОЛЕГЛИХ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Метою дослідження є виявлення тенденцій творення нової культури пам'яті в Україні на прикладі Платформи пам'яті «Меморіал» у сучасному соціальнокомунікаційному просторі.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, застосовано аналіз і синтез – для узагальнення теоретичних підходів до розуміння понять «колективна пам'ять», «історична пам'ять», «медіатизація»; якісний контент-аналіз платформи, аналіз редакційних документів і методології, інтерпретацію у світлі теоретичних підходів до колективної пам'яті та цифрового повороту; порівняльний метод – для зіставлення різних форм репрезентації пам'яті про полеглих на сайті «Меморіалу»; описовий метод – для фіксації сучасних медіапрактик пам'яті та метод моделювання. Емпіричну базу дослідження становлять виявлені методом моніторингу медіапродукти, створені журналістами Платформи пам'яті періоду повномасштабного вторгнення росії на територію України та результати онлайн-опитування у фейсбуку (91 респондент), яке було спрямоване на виявленні взаємозв'язків медіапрактик та формування колективної історичної пам'яті.

Результати. Виявлено, що платформа пам'яті «Меморіал» функціонує як багаторівнева соціальнокомунікаційна система, в межах якої поєднуються цифрове архівування, журналістика пам'яті, медіапартнерство та громадянські комеморативні практики. З'ясовано, що медіатизація пам'яті про російсько-українську війну реалізується через трансформацію індивідуальних історій загиблих у структурований цифровий наратив, який завдяки платформізації, мультимедійності та мережевій циркуляції формує історичну пам'ять. Виявлено, що ключовими тенденціями в оновленні культури вшанування, на прикладі «Меморіалу», є гуманізація статистики війни через персоналізацію втрат, інтеграція журналістських стандартів із меморіальними практиками, поширення традиційних місць пам'яті в цифровий простір, а також поєднання онлайн- і офлайн-форм вшанування (національні акції, інтерактивні проекти, освітні програми). «Меморіал» не лише документує втрати, а й просуває нову культуру пам'яті в Україні, засновану на принципах етичності, достовірності, людиноцентризму та суспільної участі, виступаючи помітним у вітчизняному інформаційному просторі агентом формування колективної пам'яті про російсько-українську війну.

Новизна дослідження полягає в системному описі комеморативних медіапрактик Платформи пам'яті «Меморіал» у вітчизняному соціальнокомунікаційному просторі, що засвідчує процеси медіатизації історичної пам'яті та створює умови для формування колективної історичної пам'яті про російсько-українську війну.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані для поглиблення розуміння потенціалу медіа у формуванні історичної пам'яті, а також журналістами для розуміння власної відповідальності в умовах російсько-української війни щодо формування історичної пам'яті засобами медіа.

Ключові слова: медіатизація пам'яті, історична пам'ять, колективна пам'ять, комеморація, цифрова меморіалізація.

I. Вступ

Російсько-українська війна актуалізувала питання не лише про документування втрат, а й формування нової культури пам'яті як фундаменту національної стійкості. У цифровізованому суспільстві ці процеси дедалі більше залежать від платформ, алгоритмів, соціальних мереж та циркуляції контенту. Якщо класичні моделі колективної пам'яті були пов'язані з інституціями держави, архівами, музеями чи ритуалами, то сучасна цифрова доба переводить пам'ять у сферу платформізованих комунікацій. Дослідження медіатизації пам'яті про російсько-українську війну

набуває особливого значення в соціальних комунікаціях, оскільки журналістика дедалі активніше виступає не лише засобом інформування, а й інститутом комеморації. Українські медіа, висвітлюючи воєнні події, перемоги, втрати в умовах російсько-української війни, стають активними інфраструктурами, що поєднують журналістику, архівну практику та громадську мобілізацію. У цьому контексті Платформа пам'яті «Меморіал» виступає прикладом «платформізації пам'яті», де спогади набувають модульності, пластичності та підлаштовуються логіці алгоритмів. У статті описується система медіапрактик (створення контенту, поширення його в соціальних мережах, партнерських структурах, організація заходів із подальшим висвітленням у медіа тощо), які транслують і актуалізують наративи про російсько-українську війну, формуючи спільні уявлення про сучасні травматичні події. Предметом аналізу є процеси формування історичної пам'яті та трансформації її в колективну пам'ять у сучасному медіатизованому соціальнокомунікаційному просторі на прикладі поширення пам'яті про загиблих під час повномасштабного вторгнення (2022–2026 рр.).

Питанням формування колективної пам'яті присвячено праці А. Ассман [5], Я. Ассмана [6], М. Гальбакса [8], Дж. Оліка [14], П. Нора [13] та інших, де сформульовано розуміння «колективної пам'яті» та «історичної пам'яті». Ці поняття перетинаються, проте не є тотожними. «Історична пам'ять» є сукупністю уявлень про минуле, штучно сформованих на основі історичних досліджень, державної політики, освіти та культури. Інформація поширюється в музеях, архівах, літописах, книгах, свідченнях людей тощо, тобто зафіксована в писемних наративах, які претендують на об'єктивність [8, с. 51]. На відміну від «історичної пам'яті», «колективна пам'ять» є спільними уявленнями, сформованими довготривалим процесом збереження та передавання значущої для певної групи (спільноти, нації, етносу, покоління тощо) минувшини, що здійснюється через соціальну взаємодію в теперішньому часі. Головна функція колективної пам'яті полягає у встановленні зв'язків спільноти з минулим через святкування, обряди, традиції або навіть заперечення певних сторінок історії [9], це «активне минуле» формує ідентичність спільноти та базується на спільному досвіді [14, с. 335], допомагає зберегти цінності та норми. Лише окремі історичні наративи можуть інтегруватися в колективну пам'ять, що на сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій пов'язується з процесами їх медіатизації.

Попри значний внесок науковців в осмислення чинників запам'ятовування важливих подій, в українському науковому дискурсі все ще бракує досліджень, які надавали б змогу простежити тенденції та процеси формування колективної історичної пам'яті в умовах російсько-української війни. Теоретико-методологічну основу дослідження становить соціальнокомунікаційний підхід, що поєднує теоретичний аналіз проблеми розуміння колективної пам'яті з емпіричним вивченням медіапрактик сучасного етапу розвитку українського суспільства. У межах цього підходу Е. Госпінс розглядає медіатизацію як процес трансформації пам'яті під впливом медіа [9] і процес взаємопов'язаної індивідуальної, соціальної та культурної медіазалежності спільноти [10, с. 661]. Теоретико-методологічна база медіатизації пам'яті розглянута в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців Р. Адриансена [4], Е. Госпінса [8; 9], Н. Дакович [7], С. Мандолессі [11; 12], Т. Хітрової [1] та ін. Незважаючи на значну кількість наукових матеріалів на цю тематику, додаткового осмислення потребує розуміння медіатизації в цифровому середовищі з урахуванням реалій російсько-української війни та процесів трансформації меморіальних практик, а також системний опис їх реалізації в українському інформаційному просторі воєнного часу.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Метою дослідження є виявлення тенденцій творення нової культури пам'яті в Україні на прикладі Платформи пам'яті «Меморіал» у сучасному соціальнокомунікаційному просторі. Завданнями нашого дослідження є з'ясування чинників медіатизації пам'яті про полеглих захисників та захисниць України, а також цивільних громадян в українському соціальнокомунікаційному просторі в умовах російсько-української війни на прикладі діяльності Платформи пам'яті «Меморіал» (memorial.ua) та простеження змін у культурі вшанування полеглих.

У статті використано методи аналізу та синтезу для всебічного аналізу ключових підходів до розуміння кореляції понять «медіатизація», «історична пам'ять» і «колективна пам'ять». Метод моніторингу контенту Платформи надав змогу виявити меморіальні медіапроекти. Використання методу моделювання щодо медіатизації пам'яті про загиблих надало змогу унаочнити шляхи подання інформації від медіа до реципієнта в цифровізованому суспільстві й візуалізувати взаємозалежності між поширеним контентом та чинниками медіатизації історичної пам'яті. До осмислення аналізованої проблеми долучено результати онлайн-опитування (91 респондент), проведене через відкрите посилання в соціальній мережі «Фейсбук» із використанням платформи Google Forms, що надає змогу виявити окремі орієнтовні тенденції в медіапрактиках. Вибір цього інструменту зумовлений тим, що соціальні мережі є середовищем активного споживання й поширення медіаконтенту на історичну тематику. Вибірка сформована за принципом доступності та добровільної участі респондентів, які мають інтерес до теми дослідження. Опитування спрямоване на виявлення уявлень щодо ролі різних медіапроектів (фільмів, музики, музейних і цифрових проектів), довіри до різних їх форматів та участі в ритуалах пам'яті. Анкета містить

блоки, що охоплювали соціодемографічні характеристики респондентів, джерела отримання знань про історичні події, оцінку впливу медіапроектів на інтерпретацію минулого, а також ставлення до ризиків спрощення історичної інформації, оприлюдненої в медіа. Такий підхід надає змогу простежити та інтерпретувати взаємозалежності між медіапрактиками й суб'єктивними уявленнями про процеси запам'ятовування історичних подій.

III. Результати

Цитуючи Д. Чемберса та Де. Калберта, Е. Хоскінс зауважив, що громадська пам'ять про війни ХХ ст. була створена не стільки на основі спогадів, скільки на основі штучно сформованого минулого, яке значною мірою транслювали в документальних фільмах, художніх фільмах і медіа [9, с. 336]. На його думку, колективна пам'ять, сформована в теперішньому, є штучною й опосередкованою [9, с. 335]. Вона лише фрагментарно пов'язується з минулими й позначає реальність – нову пам'ять, яка є динамічною та постійно оновлюваною засобами медіа [9, с. 343]. Сьогодення відображає всю палітру сконструйованих міфів російської пропаганди, що безпосередньо стосується України й українців, а також світоглядний конфлікт між базовими історичними знаннями та їх різну інтерпретацію в нашій державі й росії. Простеження процесів формування колективної історичної пам'яті вимагає розуміння важливості творення медіапроектів, які би відображали українські національні інтереси, з одного боку, уміння створювати та поширювати історичний медіаконтент з урахуванням цифровізації – роботи алгоритмів, особливостей соціальних мереж, розуміння специфіки формування інформаційних потоків через програми штучного інтелекту тощо – з іншого.

Сучасні онлайн-інструменти дозволили розширення локалізації місць пам'яті (кладовища, пам'ятники, архіви, музеї тощо) (термін за Нора [13]) у віртуальну площину – сайти музеїв, електронні книги пам'яті, платформи пам'яті, соціальні мережі. Українські сегменти мереж «Фейсбук», «Інстаграм», «ТікТок» тощо наповнені текстами про вшанування пам'яті полеглих у російсько-українській війні. Інформація поширюється як на офіційних сторінках державних установ, так і через персональні дописи й поширення. На цьому етапі конкретні історичні факти (прізвища, події, нагороди тощо) можуть втрачати фактуальний складник, залишаючи лише найголовніше – пам'ять про втрати, звитяжність, героїзм та самопожертву, що запускає механізми формування колективної історичної пам'яті. Тематика російсько-української війни: героїзм військових і цивільних громадян України, вшанування полеглих, документування злочинів російської армії, інформація про втрати ворога, міжнародна допомога тощо – наповнює вітчизняні медіа. Ця інформація є базою для створення глобального цифрового архіву про сучасні події в Україні.

Серед медіаландшафту виділяються структури, які спеціалізуються на документуванні полеглих у цій війні, наприклад, онлайн-меморіал про життя загиблих героїв «ЗавдЯки» (<https://zavdyaky.com>), заснований у 2014 р. за підтримки Національного військово-історичного музею України платформа «Книга пам'яті полеглих за Україну» (<https://memorybook.org.ua>), масштабна онлайн-база, яка збирає імена загиблих у військових, цивільних та дітей, а також історії їхніх життів, Платформа пам'яті «Меморіал» (<https://memorial.ua>) тощо. Остання є об'єктом нашого дослідження, оскільки створює систему пам'яті, що поєднує документування, публічну комунікацію, меморіалізацію й мобілізацію спільнот, що впливає на медіатизацію історичної пам'яті та може вплинути на процеси формування колективної історичної пам'яті. Робота «Меморіалу» є прикладом цифрового повороту в збереженні пам'яті, що означає перехід від пам'яті як статичного зберігання до пам'яті як мережевої, платформної та процесуальної практики. Саме ці процеси спостерігаємо на сайті. Аналізована платформа поєднує журналістські стандарти, цифрову платформізацію та алгоритмічну циркуляцію контенту. Зокрема, Р. Адріансен розглядає платформізацію пам'яті як процес, за якого наше минуле не просто зберігається, а активно й безперервно переформатовується інфраструктурами та логікою цифрових платформ. У цій моделі спогади стають пластичними, модульними й залежними від цифровізованого зворотного зв'язку, що робить їх відкритими для постійного перегляду та повторної циркуляції [4, с. 2–3].

Платформа «Меморіал» є цифровим журналістсько-меморіальним проектом, спрямованим на вшанування загиблих у російсько-українській війні. У структурному вимірі сайт є цифровим архівом персональних історій. Основні рубрики об'єднують дані, структуровані за двома основними типами – цивільні особи та військовослужбовці, у межах цих типів існують специфічні підкатегорії: діти (особи до 18 років), непрямі жертви (люди, які померли через умови, спричинені війною, – брак ліків, голод, переохолодження), загиблі під час виконання обов'язків (медики, рятувальники, поліцейські), люди, що наближали перемогу (волонтери, журналісти та громадські діячі). Загалом сайт функціонує як структурована система профілів, категорій, фільтрів, дат, що створює базу даних, яка містить інформацію про загиблих на всій території України, а також випадки загибелі в полоні, окупації, на території Курської області. На головній сторінці сайту домінують індивідуальні історії загиблих, подані з іменем, псевдо, датою загибелі, місцем, обставинами смерті та коротким біографічним описом. Така структура демонструє перехід від

абстрактної статистики, яка також є на сайті, до персоналізованої пам'яті, що є принципово важливим для журналістики пам'яті: замість «кількості втрат» сайт продукує історії, які можна читати, цитувати, поширювати й архівувати. У редакційних документах головною місією проєкту визначено гуманізацію, метою якої є перетворення сухих цифр статистики на живі історії. Про загиблих розповідають як про людей, акцентуючи на їхньому характері, мріях та професійних здобутках, а не лише на обставинах смерті. Принциповим є уникнення формулювань, що викликають лише жалість або позбавляють загиблого суб'єктності. Проєкт свідомо відмовляється від використання шокуючих світлин чи надмірної деталізації травм задля видовищності, фокус завжди залишається на житті людини [2, с. 36–37].

У цифрову епоху пам'ять стає доступною через модульні, оновлювані та мультимедійні форми, а не лише через традиційний архів. У такий спосіб «Меморіал» одночасно виконує функції новинної платформи, меморіального архіву та громадського інституту вшанування. Основним джерелом архіву є анкети, заповнені рідними загиблих, а також моніторинг ЗМІ, соцмереж, офіційні повідомлення державних органів і результати польових досліджень журналістів платформи.

Цифровий архів верифікується, під час опрацювання матеріалів усі джерела класифікуються за рівнем достовірності: підтвержені, загалом достовірні, малодостовірні та ненадійні (останні не використовуються й не зберігаються в базі) [2, с. 18]. Архів регулярно поповнюється новими матеріалами та виходить за межі платформи пам'яті: історії про полеглих публікуються не лише на офіційному сайті «Меморіал», а й на власних сторінках у соцмережах («Фейсбук», «Інстаграм», «ТікТок» та ін.), на ютубі, передаються вітчизняним і зарубіжним медіапартнерам (наприклад, «5 історій захисниць, які загинули за Україну» підготовлено для румунського «Libertatea» <https://surl.li/npbrbn>). Поширення контенту також відбувається через організовані заходи та акції пам'яті (рис. 1).

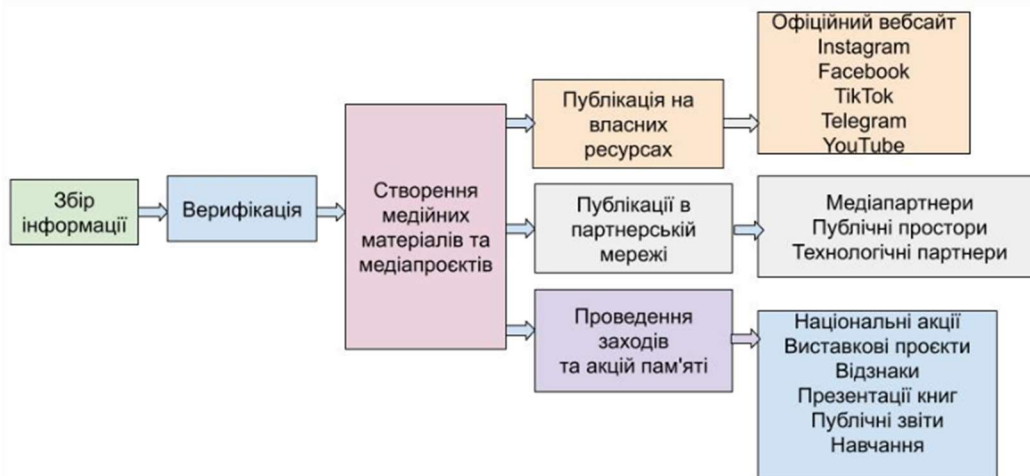

Рис. 1. Модель роботи з контентом на платформі пам'яті «Меморіал»

Медійні матеріали, створені Платформою, *можуть* формуватися в текстовому форматі (статті, інтерв'ю, некрологи до пам'ятних дат тощо), як відеоконтент (документальні фільми, короткі відеоісторії пам'яті, рилси тощо), як книжкові видання (наприклад, книга-розслідування про Оленівку). Текстові матеріали позначені мультимедійністю. Повторюваність історій на різних платформах, у різних форматах сприяє запам'ятовуванню. «Меморіал» фіксує нестандартні вияви меморіальних практик – мурал на честь воїна Олексія Мовчана, вино пам'яті Костянтина Мрочка, сорт фіалок на честь воїна Максима Кривцова, спортивний майданчик у пам'ять про захисника Сергія Тарасюка, прихисток у горах на честь захисника Тараса Гаврилишина. На сайті системно висвітлюють відкриття алей, пам'ятних дошок, нагородження, вшанування загиблих у дні роковин трагедій, турніри та вечори пам'яті. У цьому випадку відбувається не лише збір інформації про полеглих, а й опис та оприлюднення комеморативних практик, що може бути прикладом для наслідування.

«Меморіал» працює як контент-хаб для провідних медіа, щодня готуючи 10–15 історій для публікації на власному сайті та передачі партнерам, серед яких «Українська правда», «Babel», «Еспресо», «NV», «24 канал», «Свої», «Новини Донбасу» та ін. Загалом 31 партнер. Формами співпраці Платформи пам'яті є постачання контенту. На сайті Платформи оприлюднено медіа, які публікують історії на своїх сторінках у хвилину мовчання, серед яких: «Апостроф», «Букви», «Українська правда», «Свої», «24 Канал», «NV», «Еспресо», «ГОРДОН», «hromadske»,

«Суспільне», «Радіо Свобода». Практика вшанування полеглих знаходить підтримку серед громадськості, так, 57,1% опитаних засвідчує регулярну участь у хвилині мовчання, 36,3% – іноді, лише 6,4% залишаються осторонь.

У партнерських медіа публікації про загиблих розподіляються нерівномірно. Наприклад, телеграм-канал «NV» подає матеріали майже щодня. Натомість сайт «NV» описує переважно події, пов'язані з діяльністю Платформи пам'яті. Медіапартнери публікують розлогі статті, документальні фільми та анонси заходів, які готує команда «Меморіалу».

Платформа пам'яті поширює свій відеоконтент через партнерів у публічних просторах: екрани в торговельних центрах (ЦУМ, Gulliver, Острів), мережі кінотеатрів та потяги «Укрзалізниця». Такий підхід надає змогу виходити за межі стандартної аудиторії новинних сайтів і залучати широкі суспільство до вшанування пам'яті.

Завдяки напрацьованій методології та широкій мережі партнерств, проєкт став центром координації меморіальних ініціатив в Україні й за її межами, що проявляється в організації та проведенні спільних національних акцій, серед яких на початок 2026 р. є:

– «Стіл пам'яті» – національна акція 29 серпня, яка у 2025 р. об'єднала понад 3000 закладів (ресторани, кав'ярні, книгарні, військові підрозділи) у 16 країнах світу. Організатори пропонували зарезервувати столик і прикрасити його соняхами, свічкою та спеціальною табличкою в пам'ять про полеглих героїв. Усі зареєстровані заклади були позначені на спільній національній мапі «Стіл пам'яті» 2025 (<https://surl.li/zmtdwr>). На сайті спостерігаємо звернення до громадян: «Поділіться світлинами і відео, де буде видно Стіл для найсміливіших серед нас. Розкажіть про вашу мотивацію долучитися. Поділіться історією людини, якій присвячено стіл пам'яті. Розкажіть про реакцію відвідувачів. Затегайте сторінки Меморіалу і Фонду у соцмережах» (<https://memorial.ua/memory-table-2025>). Ця ініціатива у 2025 р. отримала золото премії Effie Awards як найкраща некомерційна комунікаційна кампанія. Інформація про цей захід була оприлюднена в українських медіа («NV», «Суспільне», «Новинарня», «ШоТам», 0629.com.ua, realgazeta.com.ua тощо). Поширення інформації про Платформу пам'яті робить проєкт впізнаваним і допомагає популяризувати його ідеї та цінності;

– «Вишита стрічка пам'яті» – спільна акція ГО «Всесвітній День Вишиванки», Платформи пам'яті «Меморіал», департаменту соціальної політики Чернівецької міської ради, яка відбудеться у травні 2026 р. Організатори акції пропонують прикріпити вишиті стрічки біля портретів на алеях героїв, біля пам'ятної дошки на будинку або закладі освіти, місці роботи, навчання тощо (<https://surl.li/aamlvw>). Акцію можна розглядати як поєднання давньої української традиції вшановувати померлих через прикрашання вишитими рушниками хрестів на кладовищі у Великодні свята та поминальні дні. Організатори пов'язують цю акцію з відносно новим святом Дня вишиванки, що традиційно демонструє звичай одягання вишитої сорочки як національного культурного артефакту, символу ідентичності, нескореної боротьби за незалежність. У цьому випадку відбувається вибудовування нової комеморативної практики на основі давніх і сучасних, але усталених, українських традицій;

– «Мапа Вулиці Героїв» – інтерактивна платформа, створена ГО «ЛУН.Місто» у співпраці з платформою пам'яті «Меморіал», яка відображає вулиці, названі на честь загиблих українських захисників та захисниць у російсько-українській війні (<https://lun.ua/misto/memorial>).

Спостерігаємо використання платформи як майданчика для публічного діалогу та експертних обговорень. Прикладами експертного обговорення є формат «Родинний подкасту» на ютубі та «Чому відпустила? Як жити із втратою і не знецінювати біль» (6009 переглядів, прем'єра була 2 грудня 2024 р., <https://surl.lu/kqkilm>), у якому дружини загиблих героїв порушують етичні проблеми: чому дружини полеглих на війні не варто називати вдовами, як реагувати на некоректні питання, також розмірковують над знеціненням горя, дають поради, як підтримувати родини загиблих воїнів, тощо. Відео мають тисячні перегляди, вподобайки та емоційні коментарі. Важливими в контексті розмови є думки дружин, як гідно нести пам'ять про полеглого захисника, пропонувалося організувати тематичні вечори пам'яті, знімати документальні фільми, поширювати автобіографії захисників у навчальних закладах, висаджувати дерева, давати подарунки для дітей загиблих воїнів та ін. Запропоноване вже втілюється в життя, наприклад, на початок 2026 р. колективом Платформи пам'яті знято 17 фільмів про загиблих військових і цивільних, серед яких є історії про чоловіків, які втратили родини, захисників Маріуполя, фільм пам'яті квітникарки й коригувальниці ЗСУ Вікторії Іванової, історія Вадима Хлуп'янца – артиста балету і воїна, який загинув під Бахмутом, та інші важливі для суспільства стрічки. Такі історії неможливо сприймати неемоційно. Глядач стикається не з абстрактною втратою, а з конкретними людьми – їхніми мріями, талантами, щоденними radoцями та трагедією втрати. Емоційна залученість, на думку 69,2% опитаних, може посилити процес запам'ятовування. У контексті війни це перетворюється на механізм протидії забуттю.

«Меморіал» планує організувати навчання для локальних громад «Культура пам'яті: відкриті тренінги для громад України» за участю команди експертів із досвідом у сфері пам'яті, публічної історії та роботи з громадами (<https://surl.li/lefwbj>). Таким чином, до формування нової

культури пам'яті залучаються активні громадяни, що може підняти нову інформаційну хвилю в соціальних мережах та поширити цінності вшанування пам'яті, започатковані «Меморіалом».

Поза предметом нашого дослідження залишаються заходи вшанування полеглих у закладах освіти, що є вагомим чинником формування колективної історичної пам'яті. Так, 72,5% опитаних зауважили, що лише поєднання всіх чинників: родинної пам'яті, медіа, культурних практик, мистецтва й освіти – може вплинути на ефективність докладених зусиль.

IV. Висновки

Проведене дослідження засвідчило, що в умовах російсько-української війни та цифровізації суспільства медіа перестають бути лише каналами інформування й дедалі виразніше функціонують як інститути формування історичної пам'яті. На прикладі діяльності Платформи пам'яті «Меморіал» встановлено, що медіатизація пам'яті про полеглих в Україні реалізується через комплексну систему цифрового документування, оприлюднення нарративів про полеглих, циркуляції на різних платформах та інтеграції онлайн- і офлайн-комеморативних практик. Це дає підстави трактувати «Меморіал» не лише як цифровий архів чи медіапроект, а як багаторівневу соціальнокомунікаційну систему, у межах якої можемо спостерігати платформізацію пам'яті та трансформацію індивідуалізованих історій втрат в історичну пам'ять. На Платформі пам'яті «Меморіал» ключовою тенденцією є перехід від статистичного, деперсоналізованого подання втрат до людиноцентричної моделі вшанування, де пам'ять формується через персональні історії, етичну журналістику та гуманізацію воєнного досвіду. Такий підхід створює нову культуру пам'яті, що ґрунтується на принципах суб'єктності загиблого, достовірності, етичності, інклюзивності й участі суспільства через емоційну залученість в обговорення дискусійних питань, акції пам'яті та інші меморіальні ініціативи в Україні та за її межами. Важливо, що платформа не обмежується фіксацією фактів, а активно продукує та підтримує нові форми комеморації: національні акції, партнерські спецпроекти, інтерактивні карти, меморіальні символічні практики, – що свідчить про реконфігурацію традиційних «місць пам'яті» в цифрово-комунікаційні, які поширюються у вітчизняному соціальнокомунікаційному просторі.

Список використаної літератури

1. Хітрова Т. Медіатизація пам'яті в концепції соціокомунікаційного підходу. *Поліграфія і видавнича справа*. 2017. № 1. С. 163–171. URL: <https://pvs.uad.lviv.ua/uk/articles/memory-meditization-in-the-framework-of-social-and-communicative-approach> (дата звернення: 12.01.2026).
2. Як працювати з історіями про загиблих українців. Методологія Платформи пам'яті «Меморіал». *Сайт Платформи пам'яті «Меморіал»*. URL: <https://memorial.ua/metodolohichnyu-posibnyk> (дата звернення 10.03.2026).
3. Яненко Я. Комеморативні практики в дискурсі журналістикознавства. *Образ*. 2025. № 2 (48). С. 21–29. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.2\(48\)-21-29](https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.2(48)-21-29).
4. Adriaansen R., Smit R. Collective memory and social media. *Current Opinion in Psychology*. 2025. P. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2025.102077>.
5. Assmann A. Cultural memory and Western civilization: functions, media, archives. Cambridge : Cambridge University Press, 2011. URL: https://assets.cambridge.org/97805211/65877/frontmatter/9780521165877_frontmatter.pdf (date of request: 21.12.2025).
6. Assmann J., Czaplicka J. Collective memory and cultural identity. *New German Critique*. 1995. № 65. P. 125–133.
7. Daković N. Digital turn – memory studies. *IPSI Transactions on Internet Research*. 2021. Vol. 17. № 2. P. 2–7. URL: <https://ipsitransactions.org/journals/papers/tir/2021jul/p2.pdf> (date of request: 20.12.2025).
8. Halbwachs M. On collective memory / trans. L. A. Coser. Chicago : University of Chicago Press, 1992. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/O/bo3619875.html> (date of request: 12.12.2025).
9. Hoskins A. New memory: mediating history. *Historical Journal of Film, Radio and Television*. 2001. Vol. 21. № 4. P. 333–346. DOI: <https://doi.org/10.1080/01439680120075473>.
10. Hoskins A. The mediatization of memory. *Mediatization of Communication*. Berlin : De Gruyter, 2014. P. 661–679. URL: https://www.researchgate.net/publication/271014088_The_Mediatization_of_Memory (date of request: 09.12.2025).
11. Mandolessi S. Memory in the digital age. *Open Research Europe*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.12688/openreseurope.16228.2>.
12. Mandolessi S. The digital turn in memory studies. *Memory Studies*. 2023. Vol. 16. № 6. P. 1513–1528. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/17506980231204201> (date of request: 12.12.2025).
13. Nora P. Between memory and history: les lieux de mémoire. *Representations*. 1989. № 26. P. 7–24. URL: <https://www.jstor.org/stable/2928520> (date of request: 10.12.2025).
14. Olick J. K. Collective memory: the two cultures. *Sociological Theory*. 1999. Vol. 17. № 3. P. 333–348. URL: <http://www.jstor.org/stable/370189> (date of request: 11.01.2026).

References

1. Khitrova, T. (2017). Mediatyzatsiia pamiati v kontseptsii sotsiokomunikatsiinoho pidkhotu [Mediatization of memory in the framework of the socio-communication approach]. *Polihrafiia i vydavnycha sprava*, (1), 163–171. Retrieved from <https://pvs.uad.lviv.ua/uk/articles/memory-mediatization-in-the-framework-of-social-and-communicative-approach> [in Ukrainian].
2. How to work with stories of fallen Ukrainians: Methodology of the Memorial Platform (2024). Retrieved from <https://memorial.ua/metodolohichnyy-posibnyk> [in Ukrainian].
3. Yanenko, Ya. (2025). Komemoratyvni praktyky v dyskursi zhurnalistykoznavstva [Commemorative practices in journalism studies discourse]. *Obraz*, 2 (48), 21–29. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.2\(48\)-21-29](https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.2(48)-21-29) [in Ukrainian].
4. Adriaansen, R., & Smit, R. (2025). Collective memory and social media. *Current Opinion in Psychology*, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2025.102077> [in English].
5. Assmann, A. (2011). *Cultural memory and Western civilization: Functions, media, archives*. Cambridge: Cambridge University Press. Retrieved from https://assets.cambridge.org/9780521165877/frontmatter/9780521165877_frontmatter.pdf [in English].
6. Assmann, J., & Czaplicka, J. (1995). Collective memory and cultural identity. *New German Critique*, (65), 125–133 [in English].
7. Daković, N. (2021). Digital turn – memory studies. *IPSI Transactions on Internet Research*, 17 (2), 2–7. Retrieved from <https://ipsitransactions.org/journals/papers/tir/2021jul/p2.pdf> [in English].
8. Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Trans.). Chicago: University of Chicago Press. Retrieved from <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/O/bo3619875.html> [in English].
9. Hoskins, A. (2001). New memory: Mediating history. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 21 (4), 333–346. <https://doi.org/10.1080/01439680120075473> [in English].
10. Hoskins, A. (2014). The mediatization of memory. In K. Lundby (Ed.), *Mediatization of communication* (pp. 661–679). Berlin: De Gruyter. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/271014088_The_Mediatization_of_Memory [in English].
11. Mandolessi, S. (2024). Memory in the digital age. *Open Research Europe*. <https://doi.org/10.12688/openreseurope.16228.2> [in English].
12. Mandolessi, S. (2023). The digital turn in memory studies. *Memory Studies*, 16(6), 1513–1528. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/17506980231204201> [in English].
13. Nora, P. (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire. *Representations*, (26), 7–24. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/2928520> [in English].
14. Olick, J. K. (1999). Collective memory: The two cultures. *Sociological Theory*, 17 (3), 333–348. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/370189> [in English].

Стаття надійшла до редакції 12.03.2026.

Received 12.03.2026.

Sarapii M. The Memory Platform «Memorial» as a Model for Shaping a New Culture of Honoring the Fallen during the Russian-Ukrainian War

The purpose of the study is to identify emerging trends in the formation of a new culture of memory in Ukraine through the case of the Memory Platform «Memorial» within the contemporary Ukrainian social communication landscape.

Research methodology. To achieve this objective, the study employs a comprehensive combination of general scientific and specialized research methods. Analysis and synthesis were applied to systematize theoretical approaches to the concepts of collective memory, historical memory, and mediatization. Qualitative content analysis of the platform, examination of editorial documents and methodological guidelines, interpretation through the theoretical frameworks of collective memory studies and the digital turn, and the comparative method were used to analyze and compare various forms of representing the memory of the fallen on the Memorial website. The descriptive method was employed to document contemporary media memory practices, while modeling was applied to conceptualize the structural mechanisms of memory mediatization. The empirical basis of the study consists of media products identified through systematic monitoring and created by journalists of the Memory Platform during the period of Russia's full-scale invasion of Ukraine, as well as the results of an online Facebook survey involving 91 respondents, aimed at identifying the interconnections between media practices and the formation of collective historical memory.

Results. The findings demonstrate that the Memory Platform «Memorial» functions as a multilayered social communication system integrating digital archiving, memory journalism, media partnerships, and civic commemorative practices. The study establishes that the mediatization of memory of the Russian-Ukrainian war is realized through the transformation of individual stories of the fallen into structured digital narratives which, through platformization, multimedia formats, and networked circulation, shape historical memory. The analysis reveals that the key trends in the

transformation of commemorative culture, as exemplified by Memorial, include the humanization of war statistics through the personalization of loss, the integration of journalistic standards with memorial practices, the expansion of traditional sites of memory into digital space, and the combination of online and offline forms of commemoration, including national campaigns, interactive projects, and educational programs. Memorial not only documents wartime losses but also promotes a new culture of memory in Ukraine grounded in ethical responsibility, credibility, human-centeredness, and public participation, functioning as a significant agent in the national information space in shaping collective memory of the Russian-Ukrainian war.

Novelty. *The study's original contribution lies in the systematic analysis of the commemorative media practices of the Memory Platform «Memorial» within the Ukrainian social communication sphere. It demonstrates the processes of historical memory mediatization and highlights the conditions through which digital media practices contribute to the formation of collective historical memory of the Russian-Ukrainian war.*

Practical significance. *The results of the study deepen understanding of the media's potential in shaping historical memory and provide practical insights for journalists seeking to better comprehend their professional responsibility in constructing historical memory through media practices during the Russian-Ukrainian war.*

Key words: *mediatization of memory, historical memory, collective memory, commemoration, digital memorialization.*